

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

(Hizb-ut Tahrir Emiri Celil Âlim Ata İbn Halil Ebu Raşta Tarafından Facebook Sayfası Takipçilerinin “Fikhî” Sorularına Verilen Cevaplar Silsilesi)

Soru-Cevap

Biz Ahad Haberin Reddedildiğini Söylemiyoruz, Aksine Onunla Amel Edilmesi Gerekliğini Söylüyoruz

Anis Mejrî'ye

Soru:

Esselamu Aleykum.

Akide hakkındaki en büyük hadis, ahad hadistir; bu hadis, Cibril'in gelip Allah'ın Rasulü Sallallahu Aleyhi ve Sellem'e soru sorduğu ve Nebi Sallallahu Aleyhi ve Sellem'in şöyle dediği hadistir: Soru soranın kim olduğunu biliyor musunuz? Allah ve Rasulü daha iyi bilir dediler. Sallallahu Aleyhi ve Sellem şöyle dedi: O, size dininizi öğretmek için gelen Cibril'dir. Bu, akide hakkındaki bir ahad haberdir. O halde neden onu reddediyoruz?

Cevap:

Ve Aleykumselam ve Rahmetullahi ve Berekâtuh.

Birincisi: Görünen o ki siz, 09/10/2022 tarihinde şerî hükümlerde hadisin delil sayılması hakkında yayınladığımız cevabı tam olarak anlamamışsınız; zira biz, ahad haberin reddedildiğini söylemiyoruz, aksine onunla amel edilmesi gerektiğini ancak akidede kesin delil olarak alınmadığını söylüyoruz; yani ahad hadis akidede delil olarak getirilmez; çünkü ahad hadis zannidir... Akaidde zanni (delilin) alınmaması sonradan ortaya çıkan bir şey değildir, aksine Allah'ın Kitabı'nda yazılıdır. Nitekim Allah'ın, akidede zanni alanları zemmettiği birçok ayet vardır. Zira Allahu Teala şöyle buyurmuştur: **إِنَّ هِيَ إِلَّا أَسْمَاءٌ سَمَّيْتُمُوهَا أَنْتُمْ وَآبَاؤُكُمْ مَا أَنْزَلَ اللَّهُ بِهَا مِنْ سُلْطَانٍ إِنْ يَتَّبِعُونَ إِلَّا الظَّنَّ وَمَا تَهْوَى الْأَنْفُسُ وَلَقَدْ جَاءَهُمْ مِنْ رَبِّهِمُ الْهُدَى** **“Bunlar (putlar), sizin ve atalarınızın taktığı isimlerden başka bir şey değildir. Allah onlar hakkında hiçbir delil indirmemiştir. Onlar ancak zanna ve nefislerinin arzusuna uyuyorlar. Halbuki kendilerine Rableri tarafından yol gösterici gelmiştir.”** [Necm 23] Ve Allahu Teala şöyle buyurmuştur: **إِنَّ الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِالْآخِرَةِ لَيُسَمُّونَ الْمَلَائِكَةَ تَسْمِيَةَ الْأُنثَى * وَمَا لَهُمْ بِهِ مِنْ عِلْمٍ إِنْ يَتَّبِعُونَ إِلَّا الظَّنَّ لَا يُغْنِي مِنَ الْحَقِّ شَيْئاً** **“Ahirete inanmayanlar melekeler dışı varlıkların isimlerini veriyorlar. Oysa onların bu konuda bir bildikleri yok; sadece zanna uyuyorlar. Zan ise asla gerçek bilginin yerini tutamaz.”** [Necm 27-28] Ve Allahu Teala şöyle buyurmuştur: **وَمَا الَّذِينَ يُجَادِلُونَ فِي آيَاتِ اللَّهِ بِغَيْرِ سُلْطَانٍ أَتَاهُمْ كَبُرَ مَقْتاً عِنْدَ اللَّهِ وَعِنْدَ الَّذِينَ آمَنُوا** **“Kendilerine gelmiş hiçbir delil olmadığı halde Allah'ın ayetleri hakkında mücadele edenler gerek Allah yanında, gerekse iman edenler yanında büyük bir nefretle karşılanır.”** [Mümin 35] Ve Allahu Teala şöyle buyurmuştur: **كَيْفَ لَأَخَافَ مَا أُشْرِكْتُمْ وَلَا تَخَافُونَ أَنْتُمْ أَشْرَكْتُمْ بِاللَّهِ مَا لَمْ يَنْزَلْ بِهِ عَلَيْكُمْ سُلْطَانًا** **“Siz, Allah'ın size haklarında hiçbir hüküm (sultan-delil) indirmediği şeyleri O'na ortak koştuktan korkmazken, ben sizin ortak koştüğünüz şeylerden nasıl korkarım!”** [En'am 81] Daha birçok ayet vardır...

Bu ayetler, zanna tabi olan kimsenin zemmedildiği, bir sultan olmaksızın yani kesin bir delil olmaksızın tabi olan kimsenin zemmedildiği hususunda gayet açıktır; onların zemmedilip kınanması, zanna tabi olmaktan kesin olarak nehyedildiğine ve kesin delile dayalı olmayan bir şeye tabi olmaktan kesin olarak nehyedildiğine dair bir delildir... Çünkü bu ayetler, akaidle sınırlıdır, yani özellikle akide hakkındadır... Bütün bunlar kesin olarak, akaidin kesin delile dayanması gerektiğini, aksi takdirde itibar edilmeyeceğini ve delilinin zanni olmasının caiz

olmadığını göstermektedir. Zira ayetler şu iki hususa delalet etmektedir: Birincisi, zanni delile iman etmek caiz olmayıp buna zan ile ilgili ayetler delalet etmektedir. İkincisi; bir akidenin akide olabilmesi için kati bir delilin olması vacip olup buna açık delille ilgili ayetler delalet etmektedir... Bu akaid açısından.

Şerî hükümler açısından olana gelince; bunların delilinin zanni olması caizdir. Yani katî-kesin olması şart değildir, aksine zanni olması caizdir. Nitekim iki şahidin şehadeti ile hüküm vermek Kur'an-ı Kerim'in nassıyla sabittir; ayrıca Nebi Sallallahu Aleyhi ve Sellem bir şahidin şehadeti ve hak sahibinin yemin etmesiyle hüküm vermiş ve süt emzirme hakkında bir kadının şahitliğini kabul etmiştir. İşte tüm bunlar ahad haberdir, hüküm vermek zorunludur ve bu zorunluluk ahad haberle amel etmekten başka bir şey değildir. Ahad haber, şahitliğin kabul edilmesi ve onunla amel edilmesi gibi hükmün çıkarılmasında delil olarak getirilmesi; evet tüm bunlar, amel etmek hakkındadır, yani şerî hüküm hakkındadır. Nitekim Sahabeler (Allah onlardan razı olsun), Kâbe'ye yönelme emri gibi şerî hüküm hakkında kendilerine haber veren bir elçinin sözünü kabul etmişlerdir. Müslim tahrir etti ve dedi ki: Bize Abdullah İbn Yusuf rivayet etti. Dedi ki, bize Malik Abdullah İbn Dinar'dan, o da Abdullah İbn Ömer'den şöyle dediğini rivayet etti: **بَيْنَا النَّاسُ بُقْبَاءَ فِي صَلَاةِ الصُّبْحِ إِذْ جَاءَهُمْ آتٍ فَقَالَ: إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَدْ أَنْزَلَ عَلَيْنَا الْبَيْتَةَ فَاسْتَقْبِلُوا، وَكَانَتْ وَجُوهُهُمْ إِلَى الشَّامِ، فَاسْتَدَارُوا إِلَى الْكَعْبَةِ.. عَلَيْهِ اللَّيْلَةُ فَرَأَى، وَقَدْ أَمَرَ أَنْ يَسْتَقْبِلَ الْكَعْبَةَ فَاسْتَقْبَلُوهَا، وَكَانَتْ وَجُوهُهُمْ إِلَى الشَّامِ، فَاسْتَدَارُوا إِلَى الْكَعْبَةِ** **“Cemaat Kuba'da sabah namazını kılarken aniden kendilerine biri gelerek: Gerçekten bu gece Allah'ın Rasulü Sallallahu Aleyhi ve Sellem'e Kur'an indirildi ve Kâbe'ye doğru dönmesi emrolundu. Binaenaleyh siz de Kâbe'ye dönün! dedi. (Kubalıların) yüzleri Şam'a doğru bulunuyordu. Bunun üzerine hemen Kâbe'ye döndüler.”**

Şarabın haram olmasının emredilmesi de aynı şekildedir. Buhari tahrir etti ve dedi ki:

(Bize Yakub İbn İbrahim rivayet etti; bize İbn Uleyye rivayet etti; bize Abdulaziz İbn Suheyb rivayet etti ve dedi ki: Enes İbn Malik Radiyallahu Anh şöyle dedi: **مَا كَانَ لَنَا خَمْرٌ غَيْرُ الَّذِي نَسْمُونَهُ الْفَضِيحَ، فَإِنِّي لَقَائِمٌ أَسْقِي أَبَا طَلْحَةَ وَفُلَانًا وَفُلَانًا إِذْ جَاءَ رَجُلٌ فَقَالَ: وَهَلْ بَلَعْتُمْ الْخَبْرَ؟ فَقَالُوا: وَمَا ذَلِكَ؟ فَصَبَّحْنَا هَذَا الَّذِي نَسْمُونَهُ الْفَضِيحَ، فَإِنِّي لَقَائِمٌ أَسْقِي أَبَا طَلْحَةَ وَفُلَانًا وَفُلَانًا إِذْ جَاءَ رَجُلٌ فَقَالَ: وَهَلْ بَلَعْتُمْ الْخَبْرَ؟ فَقَالُوا: وَمَا ذَلِكَ؟ قَالَ: خَرَّمَتِ الْخَمْرُ. قَالُوا: أَهَرَقَ هَذِهِ الْقِلَالِ يَا أُنْسُ. قَالَ: فَمَا سَأَلُوا عَنْهَا وَلَا رَاجِعُوا بِعَدِّ خَبَرِ الرَّجُلِ** **“Bizim Fadih adını verdiğimiz şu içkiden başka bir içkimiz yoktu. Bir defasında ben Ebu Talha, falan ve filana içki servisi yapıyordum. Derken bir adam çıkageldi. Bize şöyle dedi; Size haber ulaştı mı? (Oradakiler) hangi haber? diye karşılık verdiler. Şarap haram kılındı. Bunun üzerine oradakiler dediler ki; Ey Enes! Şu testilerdeki şarapları dök! (Enes) dedi ki: İnsanlar, o adamın verdiği haberden sonra içkinin nasıl haram kılındığını sormadılar. Onun gerçekten haram kılındığını araştırma ihtiyacı bile hissetmediler.”)**

Bütün bunlar, zanni delilin, şerî hüküm için delil getirilmesinin caiz olduğu konusunda hiçbir şüpheye yer bırakmamaktadır.

Subhanehu'nun üzerimizdeki nimetlerinden biri de, ümmet üzerinde ihtilaf etmeksizin birleşsin diye bizi akidede zanni almaktan nehyetmesi ve onu katî delile dayandırmasıdır; böylece akide saf ve pak olacak ve bu Müslüman, akidede zanni hadisteki ihtilafın dolaylı Müslüman kardeşini tekfir etmeyecektir. Çünkü akidedeki ihtilaf, küfre giden yoldur. Ahad hadise dayanan şerî hüküm ise bundan faklıdır; çünkü şerî hükümdeki ihtilaf, kesin küfre götüren bir yol değildir. Örneğin elindeki ahad-sahih hadisten dolayı muzâra'a'nın (tarım için arazinin kiralanması) caiz olduğunu söyleyen biri, elindeki ahad-sahih hadisten dolayı muzâra'a'nın yasak olduğunu söyleyen birini tekfir edemez ve benzerleri gibi... Bu açıdan şerî hükümde katî ve zanni (delille) amel etmek caizdir; ama akidede zanni (delil) alınmaz; çünkü akaid yakinden/kesin olandan alınır.

İkincisi: Ahad haberin akidede (delil olarak) alınmayacağını önde gelen fakihler de söylemiştir; zira İmam Ebu Muhammed Cemaleddin Abdurrahman İbn Hasan İbn Ali el-İsnevi eş-Şafii (Ö: H. 772) (Nihayetü's-Sul fi Şerhi Minhaci'l-Vusul) adlı kitabında şöyle demiştir: (Bilmelisiniz ki umumat, ahad haber, kıyas, istishab ve benzerleri gibi deliller ifadesinin birçoğu, usulul fikhın dışındadır; usulcüler bunlarla amel etmeyi kabul etseler bile onlar nezdinde bunlar, fıkıh için deliller değildir, aksine ona yönelik emarelerdir; çünkü onlar nezdinde delil, sadece kesin-katî olarak adlandırılır.) Dolayısıyla usul alimleri, fıkıh delillerine yani şerî hükmün delillerine deliller olarak itibar etmemişler, aksine onlara şerî hükümlere yönelik emareler olarak itibar etmişlerdir; çünkü zanni delil, onlara göre delil

sayılmıyor, aksine emare sayılıyor. Zira onlar nezdinde delil, sadece kesin-katî olarak adlandırılındır. Dolayısıyla usulu'd dinin delillerinin, kati olması gerekir. Aynı şekilde Şatibi olarak meşhur olan İbrahim İbn Musa İbn Muhammed el-Lahmî el-Gırnâfî (Ö: H. 790), (Muvâfaqat) adlı kitabında şöyle demiştir: (Dinde usulul fıkıh, zanni değil, katî-kesin olmalıdır. Bunun delili, şeriatın külliyatları gereğidir ve onda olan şeyler, katî-kesin olanlardır... Şayet zanni (delili) usulul fıkıhta asıl kılmak caiz olsaydı, o zaman onu usulu'd dinde de asıl kılmak caiz olurdu ki bu, ittifakla bu şekilde değildir. Aynı şekilde burada, şeriat açısından usulul fıkıhın oranı, usulu'd dinin oranı gibidir.) Dolayısıyla buradan, usulu'd din gibi olmasından dolayı usulul fıkıhın da katî-kesin olması gerektiği anlaşılmaktadır; usulu'd din ise ittifak ile katidir, usulu'd din akaidin aynısıdır ve akaid ise usulu'd dindir...

Üçüncüsü: Ancak burada vurgulanması gereken bir husus vardır ki o da şudur; zanni (delile) iman etmemek demek, bu hadiste geçenleri reddetmek ve onda geçenleri tasdik etmemek anlamına gelmez. Bilakis bunların akide olarak alınıp bir Müslümanın, Müslüman kardeşini zan ile tekfir etmemesi anlamına gelir ki bu bir tefrikadır... Nitekim Kurrase'nin word dosyasının 12. sayfasında şöyle geçmektedir: [... Zanna iman etmenin haram olması demek, bu hadiste geçenleri reddetmek ve onda geçenleri tasdik etmemek anlamına gelmez. Bilakis sadece bu hadislerde geçenlerin kesin olmadığı, ancak bunların kabul edilip tasdik edildiği ve onda geçenlerin kesin olmayacak şekilde tasdik edildiği anlamına gelir. Dolayısıyla haram olan, onlara iman etmektir, yani onlara kesin olarak iman etmektir. Bilakis bunların bazıları hakkında nâss, bunlarla amel etmeyi talep eder şekilde gelmiştir; dolayısıyla bunlarla amel edilir. Nitekim Ebu Hureyra'dan şöyle dediği rivayet edilmiştir: Allah'ın Rasulü Sallallahu Aleyhi ve Sellem şöyle buyurmuştur: وَمِنْ عَذَابِ جَهَنَّمَ، وَمِنْ عَذَابِ الْأَخِيرِ فَلْيَتَّعِزُّ بِاللَّهِ مِنْ أَرْبَعٍ، مِنْ عَذَابِ جَهَنَّمَ، وَمِنْ عَذَابِ الْقَبْرِ، وَمِنْ فِتْنَةِ الْمَخْيَا وَالْمَمَاتِ، وَمِنْ فِتْنَةِ الْمَسِيحِ الدَّجَالِ **Biriniz son teşehhüdü bitirince dört şeyden Allah'a sığınsın: Cehennem azabından, kabir azabından, hayat ile ölüm fitnesinden ve mesih Deccal'in fitnesinden.**” [İbn Mace rivayet etti] Aişe'den, Nebi Sallallahu Aleyhi ve Sellem'in namazda şöyle dua ettiği rivayet edilmiştir: اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ عَذَابِ الْقَبْرِ، وَأَعُوذُ بِكَ مِنْ فِتْنَةِ الْمَسِيحِ الدَّجَالِ، وَأَعُوذُ بِكَ مِنْ فِتْنَةِ الْمَخْيَا وَفِتْنَةِ الْمَمَاتِ، اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنَ الْمَأْتَمِ وَالْمَغْرَمِ **Ey Allah'ım, kabir azabından, Mesih Deccal'in fitnesinden, hayatın ve ölümün fitnesinden sana sığınırım. Allah'ım, günahattan ve borçtan da sana sığınırım.**” [Buhari rivayet etti.] Bu iki hadis ahad haberdır ve her ikisinde de fiilin talebi vardır; yani teşehhütten ayrıldıktan sonra bu duayı yapma talebi vardır. Dolayısıyla teşehhütten ayrıldıktan sonra bu duayla dua etmek mendup olmaktadır. Dolayısıyla da bu iki hadiste geçenler tasdik edilir ve onlarla amel edilir ancak ahad hadislerle yani zanni delille geldiği sürece akide olmaz. Şayet tevatür yoluyla gelirse, o zaman ona iman etmek vacip olur...] Bitti.

Dördüncüsü: Şimdi gelelim sorunuzda geçen Cibril Aleyhisselam'ın hadisine; bu, Buhari'nin Ebu Hureyra'dan, Müslim ve diğerlerinin de Ebu Hureyra ve Ömer İbn Hattab'dan rivayet ettikleri bir hadistir; zira Cibril Allah'ın Rasulü Sallallahu Aleyhi ve Sellem'e İslam hakkında sorunca Allah'ın Rasulü Sallallahu Aleyhi ve Sellem şöyle dedi: **إِلَّا اللَّهُ وَأَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَتَقِيمَ الصَّلَاةَ، وَتُؤْتِي الرِّكَاتَ، وَتَصُومَ رَمَضَانَ، وَتَحُجَّ الْبَيْتَ إِنْ اسْتَطَعْتَ إِلَيْهِ سَبِيلًا** **“İslam, Allah'tan başka ilah olmadığına, Muhammed Sallallahu Aleyhi ve Sellem'in O'nun elçisi olduğuna şahadet etmen, namaz kılman, zekât vermen, Ramazan orucu tutman, gücün yettiği takdirde Beytullah'a haccetmendir.”** (Cibril) dedi ki: Doğru söyledin. Biz hem sorup hem de söyleneni tasdik etmesine hayret ettik. Sonra (Cibril) şöyle dedi: Bana imandan haber ver. (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) şöyle dedi: **أَنْ تُؤْمِنَ بِاللَّهِ، وَمَلَائِكَتِهِ، وَكُتُبِهِ، وَرُسُلِهِ، وَالْيَوْمِ الْآخِرِ، وَتُؤْمِنَ بِالْقَدَرِ خَيْرِهِ وَشَرِّهِ** **“Allah'a, meleklerine, kitaplarına, peygamberlerine, ahiret gününe inanmandır. Kadere yani hayır ve şerrin Allah'tan olduğuna da inanmandır.”** (Cibril) dedi ki: Doğru söyledin... Sonra (sessizce) çekip gitti. Ben bir süre öylece kalakaldım. Sonra Sallallahu Aleyhi ve Sellem bana şöyle dedi: **“Ey Ömer, soru soran kişi kimdi, biliyor musun?”** Bende Allah ve Rasulü daha iyi bilir dedim. (Allah'ın Rasulü) şöyle dedi: **“O Cebrail'di, size dininizi öğretmeye geldi.”**

Bu, sahih hadis olup kesin olan nâssa aykırı olmadığı sürece onu reddetmek caiz değildir. Ancak tek başına akide için yeterli değildir... Ancak onda geçen akideyle ilgili hususların tamamı, başka kesin delillerde de geçmektedir. Zira imanın şartları ve aynı şekilde İslam'ın

şartları Kur'an-ı Kerim'in ayetlerinde geçmektedir... Dolayısıyla hadiste geçenlerin tamamı, bu hadisin dışında diğer katî-kesin delillerle kesinleşmiş olan hususlardır. Dolayısıyla da Subhanehu'nun şu kavli gibi katî-kesin deliller olmasından dolayı bunlar akidede alınırlar:

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا آمِنُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ وَالْكِتَابِ الَّذِي نَزَّلَ عَلَى رَسُولِهِ وَالْكِتَابِ الَّذِي أَنْزَلَ مِنْ قَبْلُ وَمَنْ يَكْفُرْ بِاللَّهِ وَمَلَائِكَتِهِ وَكُتُبِهِ
indirdiği Kitab'a ve daha önce indirdiği kitaba iman (da sebat) ediniz. Kim Allah'ı, meleklerini, kitaplarını, peygamberlerini ve kıyamet gününü inkâr ederse tam manasıyla sapıtmıştır." [Nisa 136]

Ve Subhanehu'nun şu kavli gibi: **Peygamber, Rabbi tarafından kendisine indirilene iman etti, müminler de (iman ettiler). Her biri Allah'a, meleklerine, kitaplarına, peygamberlerine iman ettiler. «Allah'ın peygamberlerinden hiçbiri arasında ayırım yapmayız. İşittik, itaat ettik. Ey Rabbimiz, affına sığındık! Dönüş sanadır» dediler.** [Bakara 285]

Aynı şekilde kadere iman, Allah'ın ilmi ve Levhi'l Mahfuz'da yazılı olan anlamındadır. Zira Allahu Teala şöyle buyurmuştur: **Allah'ın emri mutlaka yerine gelecek, yazılmış bir kaderdir.** [Ahzab 38] **Allah her şey için bir ölçü koymuştur.** [Talak 3] **Biz o kitapta hiçbir şeyi eksik bırakmadık.** [En'am 38] **Bu, Kitap'ta (Levhi'l Mahfuz'da) yazılıdır.** [İsra 58] Dolayısıyla Allah'ın daha önce takdir edip kitaba kaydetmediği hiçbir şey gerçekleşmez demektir; yani daha önce Allah'ın ilmindedir demektir; yani kader, Allah'ın ilminden kinayedir. Aynı şekilde kitap da Allah'ın ilminden kinayedir. Buna göre şerî olarak kader, daha önce Allah'ın ilminde olan şey anlamına gelmektedir. Kur'an nâsslarında ve sünnetin nâsslarında geçtiği gibi bunun anlamı işte budur...

Aynı şekilde İslam'ın şartları da Allah'ın Kitabı'nda geçmektedir:

Bil ki, Allah'tan başka ilah yoktur. (Habibim!) Hem kendinin hem de mümin erkeklerin ve mümin kadınların günahlarının bağışlanmasını dile! Allah, gezip dolaştığınız yeri de duracağınız yeri de bilir. [Muhammed 19]

Muhammed Allah'ın elçisidir. Beraberinde bulunanlar da kâfirlere karşı çetin, kendi aralarında merhametlidirler. Onları rükûya varırken, secde ederken görürsün. Allah'tan lütuf ve rıza isterler. [Fetih 29]

Ey iman edenler! Oruç sizden önce gelip geçmiş ümmetlere farz kılındığı gibi size de farz kılındı. Umulur ki korunursunuz. [Bakara 183]

Namazı tam kılın, zekâtı hakkıyla verin, rükû edenlerle beraber rükû edin. [Bakara 43]

Yoluna gücü yetenlerin o evi haccetmesi, Allah'ın insanlar üzerinde bir hakkıdır. [Al-i İmran 97]

Hakeza hadis reddedilmez, aksine yukarıda açıklandığı şekilde anlaşılır.

Umarım mesele açıklığa kavuşmuştur.

Kardeşiniz

Ata İbn Halil Ebu Raşta

H. 11 Cumâde'l Üla 1444

M. 05/12/2022

Cevaba, Emir'in (Allah onu korusun) web sitesinden bağlanabilirsiniz:

<https://archive.hizb-ut-tahrir.info/arabic/index.php/HTAmeer/QAsingle/4313/>